2026-2027 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI
SOSYOLOJİ DERSİ 1. DÖNEM 1. YAZILI SINAV SORULARI

Adı Soyadı: ***Sınıfı:*** ***Numarası:***

2. SENARYO

Bir ilçede büyük bir fabrikanın kurulması, başlangıçta yalnızca yeni iş imkânları sağlayan ekonomik bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Ancak ilerleyen yıllarda ilçeye göç artmış, konut fiyatları yükselmiş, ailelerin yaşam biçimleri değişmiş ve farklı kültürel çevrelerden gelen insanlar arasında yeni ilişkiler kurulmuştur. Zamanla ilçenin nüfus yapısı ve gündelik yaşamı önceki yıllardan oldukça farklı bir hâl almıştır.

1. **Parçadan hareketle toplumsal olayların birbirini nasıl etkilediğini iki farklı örnekle açıklayınız. (10 Puan)**

Tarih boyunca bazı topluluklar, zorlu yaşam koşullarına rağmen güçlü devletler kurmayı başarırken büyük imkânlara sahip bazı devletler zamanla güçlerini kaybetmiştir. Örneğin küçük bir topluluk, ortak amaçlar doğrultusunda hareket ederek güçlü bir siyasi birlik oluşturabilir. Ancak sonraki kuşaklarda refahın artması, yöneticiler arasındaki çıkar çatışmaları ve ortak sorumlulukların geri plana itilmesi devletin gücünü zayıflatabilir.

2. **Bu toplumsal değişimi İbn Haldun'un asabiyet kavramı ve devletlerin döngüsel gelişim anlayışıyla açıklayınız. (10 Puan)**

18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa'da yaşanan Sanayi Devrimi ve Fransız İhtilali, toplumsal yapıyı derinden sarsmıştır. Fabrikalaşmayla birlikte köyden kente göç hızlanmış; kentlerde yoksulluk, işçi-işveren çatışmaları, çocuk işçiliği ve kuralsızlık (anomi) gibi yepyeni sorunlar baş göstermiştir. Siyasi alanda ise milliyetçilik yayılarak krallıkların ve geleneksel otoritelerin gücünü zayıflatmıştır. Yaşanan bu büyük kriz ve kargaşa ortamında, "bozulan toplumsal düzenin nasıl yeniden kurulacağı" sorusu, yeni bir bilim dalının doğuşuna zemin hazırlamıştır.

3. **Parçada bahsedilen kriz ortamında, "bozulan düzeni yeniden kurma ve toplumsal bütünleşmeyi sağlama" arayışıyla ortaya çıkan bilim dalı hangisidir? (10 Puan)**

18 ve 19. yüzyıllarda Avrupa'da yaşanan gelişmeleri inceleyen bir araştırmacı aşağıdaki tespitlerde bulunmuştur:

I. Buharlı makinelerin kullanılmasıyla fabrikalar yaygınlaşmış, üretim biçimleri değişmiştir.
II. Kralların ve soyluların ayrıcalıkları sorgulanmış; özgürlük, eşitlik ve milliyetçilik düşünceleri güçlenmiştir.
III. Köylerden kentlere göç hızlanmış; yeni toplumsal sınıflar ve farklı yaşam biçimleri ortaya çıkmıştır.
IV. Akıl, gözlem ve bilimsel yöntem önem kazanmış; geleneksel düşünceler eleştirilmeye başlanmıştır.

4. **Bu gelişmeleri sosyolojinin doğuşunu hazırlayan tarihsel koşullar bakımından sınıflandırarak tabloya yazınız. (20 Puan)**

Gelişmeler	Tarihsel koşullar	Gelişmeler	Tarihsel koşullar
I		III	
II		IV	

Küçük bir kasabada yaşayan insanların çoğu benzer işlerle uğraşmakta, ortak gelenek ve değerlere bağlı bir yaşam sürmektedir. Zamanla kasaba büyüyerek bir sanayi kentine dönüşür. İnsanlar farklı mesleklerde uzmanlaşır ve birbirlerinin ürettiği mal ve hizmetlere daha fazla ihtiyaç duymaya başlar. Ancak bu hızlı dönüşüm sırasında bazı ortak kuralların etkisini kaybetmesi, bireylerin topluma uyum sağlamasını güçleştirir.

5. **Metindeki toplumsal değişimi Durkheim'ın dayanışma türleri ve anomi kavramından hareketle açıklayınız. (10 Puan)**

Avrupa'da kapitalizmin gelişmesi, yalnızca üretim biçimlerini değil, insanların çalışma alışkanlıklarını, toplumsal ilişkilerini ve yaşam anlayışlarını da değiştirmiştir. Fabrikaların yaygınlaşmasıyla üretim araçlarının mülkiyeti ve sınıflar arasındaki ilişkiler önem kazanırken çalışmayı bir görev, tasarrufu ise erdem olarak gören dinî ve ahlaki anlayışlar da ekonomik yaşam üzerinde etkili olmuştur. Bu dönüşüm, toplumsal değişimin hangi etkenlerle açıklanabileceği konusunda farklı sosyolojik yaklaşımların gelişmesine zemin hazırlamıştır.

6. Karl Marx ve Max Weber'in toplumsal değişimi açıklama biçimlerini karşılaştırınız. (10 Puan)

Bir okulda öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen toplumsal koşulları araştıran üç sosyolog, çalışmalarında farklı sorulara yanıt aramıştır.

I. Sosyolog: Okul yönetimi, öğretmenler ve aileler arasındaki iş birliğinin eğitim faaliyetlerinin düzenli yürütülmesine nasıl katkı sağladığını araştırmıştır.

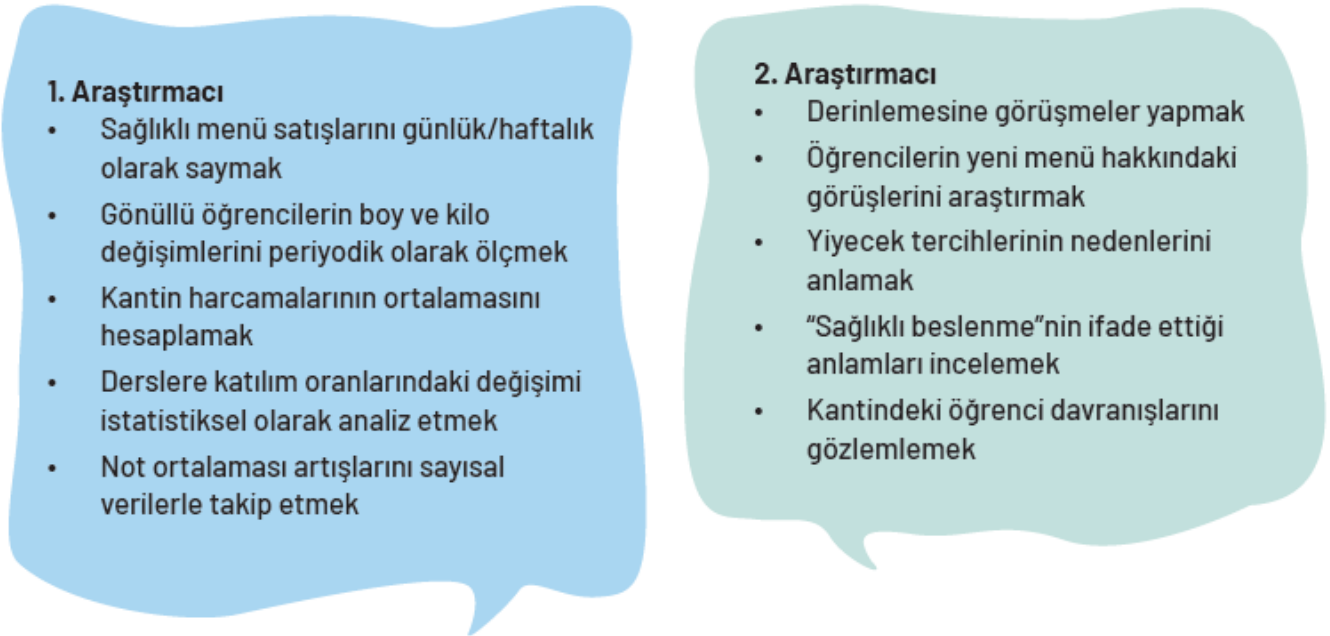
II. Sosyolog: Öğrencilerin ailelerinin ekonomik imkânlarının eğitim fırsatlarına erişimi nasıl etkilediğini ve bu farklılıkların hangi eşitsizlikleri ortaya çıkardığını incelemiştir.

III. Sosyolog: Öğretmenlerin öğrencilere yönelik "başarılı" veya "başarısız" gibi nitelendirmelerinin öğrencilerin kendilerini algılama ve başkalarıyla ilişki kurma biçimlerini nasıl etkilediğini araştırmıştır.

7. Bu sosyologların araştırmalarını dayandırdıkları sosyolojik kuramları belirleyiniz ve her birini hangi gerekçeyle seçtiğinizi kısaca açıklayınız. (15 Puan)

Sosyolog	Sosyolojik kuram	Gerekçesi
I. Sosyolog		
II. Sosyolog		
III. Sosyolog		

Bir lise, kantin menüsünü "Sağlıklı Beslenme Programı" kapsamında değiştirmiş ve bu değişikliğin öğrenciler üzerindeki etkisini ölçmek için iki farklı araştırmacıdan araştırma önerisi almıştır. Araştırmacıların yaklaşımları aşağıdaki görsellerde özetlenmiştir.

8. Görseldeki araştırmacıların kullandıkları yöntemleri (nicel/nitel) belirleyerek bu yöntemlerin dayandığı temel görüşleri açıklayınız. (15 Puan)

BAŞARILAR DİLERİM

Erdal AYDEMİR
Felsefe Grubu Öğretmeni

CEVAPLAR

Bir ilçede büyük bir fabrikanın kurulması, başlangıçta yalnızca yeni iş imkânları sağlayan ekonomik bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Ancak ilerleyen yıllarda ilçeye göç artmış, konut fiyatları yükselmiş, ailelerin yaşam biçimleri değişmiş ve farklı kültürel çevrelerden gelen insanlar arasında yeni ilişkiler kurulmuştur. Zamanla ilçenin nüfus yapısı ve gündelik yaşamı önceki yıllardan oldukça farklı bir hâl almıştır.

1. **Parçadan hareketle toplumsal olayların birbirini nasıl etkilediğini iki farklı örnekle açıklayınız. (10 Puan)**

1.Örnek:Ekonomik değişimin nüfus ve konut üzerindeki etkisi: Fabrikanın kurulması yeni iş imkânları oluşturmuş ve ilçeye yönelik göçü artırmıştır. Artan nüfus, konut ihtiyacını ve talebini yükselterek konut fiyatlarının artmasına neden olmuştur. Böylece ekonomik bir gelişme, ilçenin nüfus yapısını ve barınma koşullarını etkilemiştir.
2. Örnek: Göçün kültürel ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisi: İş imkânları nedeniyle ilçeye farklı kültürel çevrelerden insanların yerleşmesi, farklı yaşam biçimlerinin bir araya gelmesini sağlamıştır. Bu durum, insanlar arasında yeni ilişkilerin kurulmasına, kültürel etkileşimin artmasına ve ailelerin yaşam biçimlerinin değişmesine yol açmıştır.

Tarih boyunca bazı topluluklar, zorlu yaşam koşullarına rağmen güçlü devletler kurmayı başarırken büyük imkânlara sahip bazı devletler zamanla güçlerini kaybetmiştir. Örneğin küçük bir topluluk, ortak amaçlar doğrultusunda hareket ederek güçlü bir siyasi birlik oluşturabilir. Ancak sonraki kuşaklarda refahın artması, yöneticiler arasındaki çıkar çatışmaları ve ortak sorumlulukların geri plana itilmesi devletin gücünü zayıflatabilir.

2. **Bu toplumsal değişimi İbn Haldun'un asabiyet kavramı ve devletlerin döngüsel gelişim anlayışıyla açıklayınız. (10 Puan)**

İbn Haldun'a göre asabiyet, topluluğu bir arada tutan dayanışma ve birlik gücüdür. Güçlü asabiyete sahip topluluklar devlet kurabilir ve siyasi güç kazanabilir. Ancak yerleşik yaşamda refahın artmasıyla dayanışmanın zayıflaması, devletin çözülmesine neden olabilir. Böylece devletler doğuş, yükseliş ve çöküş süreçlerinden geçer; yerlerini daha güçlü asabiyete sahip topluluklar alabilir.

3. **Aşağıdaki metni okuyarak ilgili soruları cevaplayınız. (10 Puan)**

18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa'da yaşanan Sanayi Devrimi ve Fransız İhtilali, toplumsal yapıyı derinden sarsmıştır. Fabrikalaşmayla birlikte köyden kente göç hızlanmış; kentlerde yoksulluk, işçi-işveren çatışmaları, çocuk işçiliği ve kuralsızlık (anomi) gibi yepyeni sorunlar baş göstermiştir. Siyasi alanda ise milliyetçilik yayılarak krallıkların ve geleneksel otoritelerin gücünü zayıflatmıştır. Yaşanan bu büyük kriz ve kargaşa ortamında, "bozulan toplumsal düzenin nasıl yeniden kurulacağı" sorusu, yeni bir bilim dalının doğuşuna zemin hazırlamıştır.

a) **Parçada bahsedilen kriz ortamında, "bozulan düzeni yeniden kurma ve toplumsal bütünleşmeyi sağlama" arayışıyla ortaya çıkan bilim dalı hangisidir?**
Sosyoloji

b) **Batılı devletlerin sömürgeleştirdikleri Doğu toplumlarını tanımak, yönetmek ve kendi egemenliklerini meşrulaştırmak amacıyla ürettikleri, Doğu'yu edilgen ve geri kalmış olarak kurgulayan bilgi biçimine ne ad verilir?**
Oryantalizm

18 ve 19. yüzyıllarda Avrupa'da yaşanan gelişmeleri inceleyen bir araştırmacı aşağıdaki tespitlerde bulunmuştur:

I. Buharlı makinelerin kullanılmasıyla fabrikalar yaygınlaşmış, üretim biçimleri değişmiştir.
II. Kralların ve soyluların ayrıcalıkları sorgulanmış; özgürlük, eşitlik ve milliyetçilik düşünceleri güçlenmiştir.
III. Köylerden kentlere göç hızlanmış; yeni toplumsal sınıflar ve farklı yaşam biçimleri ortaya çıkmıştır.
IV. Akıl, gözlem ve bilimsel yöntem önem kazanmış; geleneksel düşünceler eleştirilmeye başlanmıştır.

4. **Bu gelişmeleri sosyolojinin doğuşunu hazırlayan tarihsel koşullar bakımından sınıflandırarak tabloya yazınız. (20 Puan)**

Gelişmeler	Tarihsel koşullar
I	Ekonomik değişimler
II	Siyasal değişimler
III	Toplumsal değişimler
IV	Kültürel ve düşünsel değişimler

Küçük bir kasabada yaşayan insanların çoğu benzer işlerle uğraşmakta, ortak gelenek ve değerlere bağlı bir yaşam sürmektedir. Zamanla kasaba büyüyerek bir sanayi kentine dönüşür. İnsanlar farklı mesleklerde uzmanlaşır ve birbirlerinin ürettiği mal ve hizmetlere daha fazla ihtiyaç duymaya başlar. Ancak bu hızlı dönüşüm sırasında bazı ortak kuralların etkisini kaybetmesi, bireylerin topluma uyum sağlamasını güçleştirir.

5. **Metindeki toplumsal değişimi Durkheim'ın dayanışma türleri ve anomi kavramından hareketle açıklayınız. (10 Puan)**

Kasabadaki benzer yaşam biçimleri ve ortak değerlere dayanan ilişkiler mekanik dayanışmayı, sanayi kentinde iş bölümü ve karşılıklı bağımlılığa dayanan ilişkiler ise organik dayanışmayı ifade eder. Hızlı toplumsal değişim sırasında ortak kuralların zayıflaması ve bireylerin davranışlarını yönlendiren normların yetersiz kalması ise Durkheim'ın anomi kavramıyla açıklanır.

Avrupa'da kapitalizmin gelişmesi, yalnızca üretim biçimlerini değil, insanların çalışma alışkanlıklarını, toplumsal ilişkilerini ve yaşam anlayışlarını da değiştirmiştir. Fabrikaların yaygınlaşmasıyla üretim araçlarının mülkiyeti ve sınıflar arasındaki ilişkiler önem kazanırken çalışmayı bir görev, tasarrufu ise erdem olarak gören dinî ve ahlaki anlayışlar da ekonomik yaşam üzerinde etkili olmuştur. Bu dönüşüm, toplumsal değişimin hangi etkenlerle açıklanabileceği konusunda farklı sosyolojik yaklaşımların gelişmesine zemin hazırlamıştır.

6. **Karl Marx ve Max Weber'in toplumsal değişimi açıklama biçimlerini karşılaştırınız. (10 Puan)**

Karl Marx, toplumsal değişimin temelinde ekonomik koşulların, üretim biçimlerinin ve sınıflar arasındaki çatışmaların bulunduğunu savunur. Ona göre toplumun ekonomik altyapısı; hukuk, siyaset, din ve kültür gibi üstyapı unsurlarını büyük ölçüde şekillendirir. Max Weber ise toplumsal değişimin yalnızca ekonomik koşullarla açıklanamayacağını, insanların inançlarının, değerlerinin ve düşüncelerinin de bu süreçte etkili olabileceğini savunur. Nitekim Protestan ahlakının çalışmaya, tasarrufa ve ekonomik kazanca yüklediği anlamların modern kapitalizmin gelişimine katkıda bulunduğunu belirtir. Dolayısıyla Marx toplumsal değişimi açıklarken ekonomik ve maddi koşullara öncelik verirken Weber, ekonomik etkenlerle birlikte kültürel ve düşünsel etkenlerin de rolünü vurgular.

Bir okulda öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen toplumsal koşulları araştıran üç sosyolog, çalışmalarında farklı sorulara yanıt aramıştır.

I. Sosyolog: Okul yönetimi, öğretmenler ve aileler arasındaki iş birliğinin eğitim faaliyetlerinin düzenli yürütülmesine nasıl katkı sağladığını araştırmıştır.

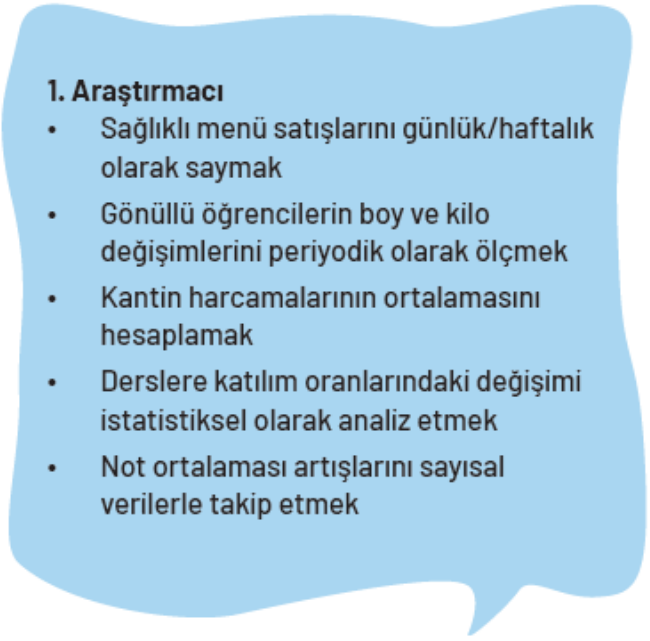
II. Sosyolog: Öğrencilerin ailelerinin ekonomik imkânlarının eğitim fırsatlarına erişimi nasıl etkilediğini ve bu farklılıkların hangi eşitsizlikleri ortaya çıkardığını incelemiştir.

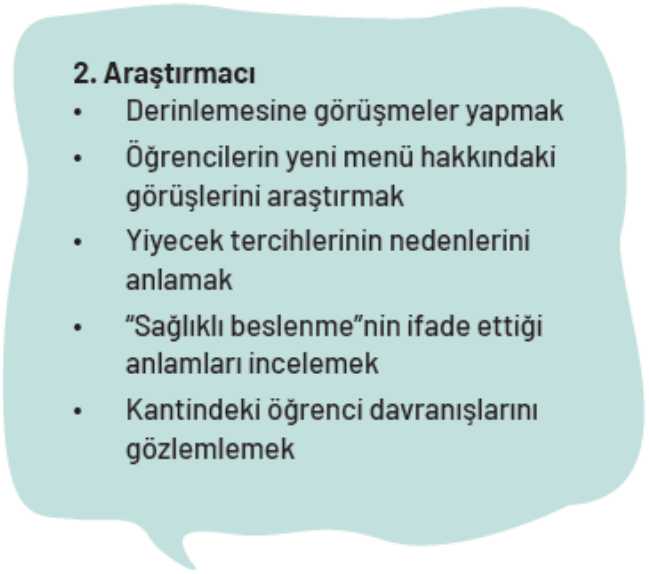
III. Sosyolog: Öğretmenlerin öğrencilere yönelik "başarılı" veya "başarısız" gibi nitelendirmelerinin öğrencilerin kendilerini algılama ve başkalarıyla ilişki kurma biçimlerini nasıl etkilediğini araştırmıştır.

7. **Bu sosyologların araştırmalarını dayandırdıkları sosyolojik kuramları belirleyiniz ve her birini hangi gerekçeyle seçtiğinizi kısaca açıklayınız. (15 Puan)**

Sosyolog	Kuram	Gerekçe
I	İşlevselci	Kurumlar arasındaki iş birliğinin toplumsal düzenin sürdürülmesine katkısına odaklanmıştır.
II	Çatışmacı	Ekonomik farklılıkların eğitim fırsatlarında yarattığı eşitsizlikleri incelemiştir.
III	Sembolik etkileşimci	İnsanların birbirlerine yükledikleri anlamların benlik algılarını ve etkileşimlerini nasıl şekillendirdiğini araştırmıştır.

Bir lise, kantin menüsünü "Sağlıklı Beslenme Programı" kapsamında değiştirmiş ve bu değişikliğin öğrenciler üzerindeki etkisini ölçmek için iki farklı araştırmacıdan araştırma önerisi almıştır. Araştırmacıların yaklaşımları aşağıdaki görsellerde özetlenmiştir.

8. Görseldeki araştırmacıların kullandıkları yöntemleri (nicel/nitel) belirleyerek bu yöntemlerin dayandığı temel görüşleri açıklayınız. (15 Puan)

	1. Araştırmacı	2. Araştırmacı
Araştırma yöntemi	Nicel araştırma	Nitel araştırma
Dayandığı temel görüş	Toplumsal olgular sayısal verilerle ölçülebilir ve istatistiksel yöntemlerle nesnel olarak incelenebilir.	Toplumsal olgular, bireylerin deneyimleri ve bu deneyimlere yükledikleri anlamlar yorumlanarak anlaşılabilir.
Temel yaklaşım	Pozitivist yaklaşım	Yorumlayıcı (anlamacı) yaklaşım